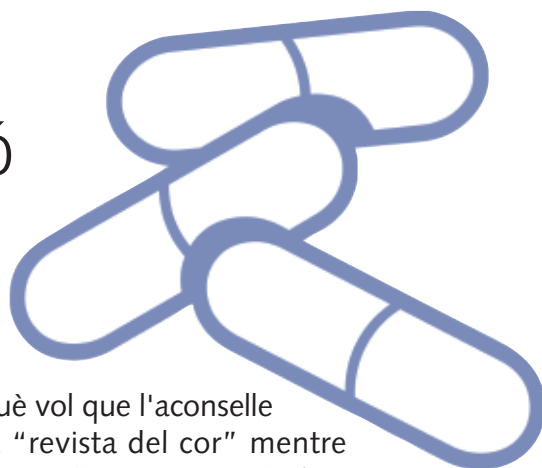

Uso Racional de Medicamentos

Nº 4

La informació de medicaments a la població general

Una pacient acudeix a la consulta del seu metge de família perquè vol que l'aconseï sobre una informació que ha llegit a la secció de salut d'una "revista del cor" mentre esperava a la perruqueria. La pacient ha llegit que una malaltia que ella pateix des de fa temps, la síndrome de les cames inquietes, que li provoca una gran desfici, pot deure's a la falta de ferro. La pacient ha comprat un preparat de ferro a la farmàcia, però abans de prendre-se'l voldria saber la seua opinió. El metge li practica una anàlisi, que confirma la falta de ferro, li prescriu el ferro i la pacient millora de les seus molèsties a les poques setmanes.

Autor: **Dr. ERMENGOL SEMPÈRE VERDÚ**
Metge de família. Centre de Salut de Paterna.
Coordinador del Grup del Medicament de la Societat Valenciana de Medicina Familiar i Comunitària (SVMFiC).

Aquest cas real, reflecteix una nova realitat en la consulta del metge, la del pacient informat. És inqüestionable que l'augment d'informació sanitària procedent dels mitjans de comunicació habituals i d'Internet, a la llarga farà la població més autònoma i amb major capacitat de decisió. Aquesta realitat ha situat ja la relació metge-pacient en nou un escenari, en el qual les antigues fórmules paternalistes ja no tenen cabuda i obliguen a una continua negociació. En tot cas, convé garantir que la informació que arribe a la població siga veraç i estiga lliure de biaixos interessats.

En aquest número pretenem donar una visió de conjunt de les diferents fonts d'informació sobre medicaments disponibles per a la població general, i es comenten els avantatges i els desavantatges de cadascuna d'elles.

En una societat de lliure mercat, els medicaments podrien considerar-se, en principi, un simple bé de consum, sotmès com altres mercaderies únicament a les regles del mercat, bàsicament la llei de l'oferta i la demanda. Els fabricants de medicaments solen estar a favor de les mesures que suposen un menor control en la comercialització dels seus productes, i a favor també de què els

consumidors finals, els pacients o la població general, cada vegada tinguen més informació dels seus productes. Per contra, els responsables sanitaris, en particular les últimes directives de la UE, i la majoria dels metges, estan a favor de què es regule i limite al màxim la informació directa de la indústria a la població general. L'argument rau en què no es pot considerar el medicament un simple bé de consum, ja que és l'administració qui paga la factura, i qui ha de vetlar per protegir la salut de la població evitant exposar-la a riscos innecessaris.

De forma ideal, la informació sobre un determinat medicament s'hauria d'aconseguir directament dels professionals qualificats: el metge o el farmacèutic, i potser també les infermeres.

Per imperatius ètics, el principi que ha de regir la seua activitat professional del metge ha de ser el benefici del pacient, mai el propi benefici econòmic. La societat així ho creu i ha dipositat en els sanitaris la màxima esperança d'imparcialitat i independència. Aquestes expectatives socials fan que els metges estiguen obligats a estar adequadament informats o en tot cas a cercar la informació o a derivar els pacients a aquells altres professionals que puguen oferir la millor informació possible als pacients. De

tota manera, la informació sobre un determinat medicament que el metge ofereix a la consulta, en general considerada escassa pels pacients, es complementa amb la que conté el prospecte del producte. El prospecte en realitat va dirigit al pacient i no al metge, encara que moltes vegades no conté una informació adequada ni comprensible, sobretot en el cas dels medicaments més antics.

Les oficines de farmàcia, a banda de dispensar, poden jugar un paper molt important en la informació sobre medicaments, sempre que s'obtinga del farmacèutic i no de l'empleat de la farmàcia. No obstant, convé distingir entre dispensació i recomanació o prescripció de medicaments. Segons la legislació vigent el farmacèutic està facultat per a poder recomanar i vendre qual-sevol medicament que no requereisca recepta mèdica, que s'anomenen medicaments de taulell (de "mostrador" o "over the counter (OTC)"), en general indicats per a problemes menors i de curta durada, com la grip, el refredat, les molèsties digestives, el mal de cap o les hemorroides. Per contra, el farmacèutic no pot recomanar ni vendre cap medicament que requereisca recepta mèdica, al marge de què estiga finançat o no pel sistema sanitari públic.

De moment només poden receptar els metges. Esta és la situació a l'Estat Espanyol, no sabem si és la millor o no, però no és l'única possible. De fet a la Gran Bretanya, a més de les infermeres, els farmacèutics públics pròximament podran prescriure medicaments amb recepta a càrrec del sistema públic. El temps dirà si aquesta mesura millora o no la salut de la població.

En general, la informació sobre medicaments que apareix als mitjans de comunicació general sol esta finançada per la indús-

grupo Rex

tria farmacèutica, encara que de vegades hi ha informació que pretén ser imparcial i s'elabora a càrrec d'experts en salut. En el cas de la publicitat directa de medicaments (PDM) de la indústria farmacèutica, a la Unió Europea només està permesa quan es tracta de medicaments que no requereixen recepta mèdica, en general problemes menors. Per contra, la publicitat directa de medicaments que requereixen recepta només està permesa als Estats Units d'Amèrica (EUA) i a Nova Zelanda. Als EUA es poden veure tanques publicitàries o anuncis en ràdio o televisió on apareixen famosos artistes o ídols del món de l'esport, anunciant una determinada marca comercial per a problemes com la menopausa, el colesterol o la depressió. Al marge de què la PMD de prescripció pretén sobretot, i ho aconsegueix, augmentar les vendes de medicaments anunciats, els fabricants argumenten que augmentar la informació directa a la població permetrà tractar malalts que fins eixe moment no havien pres consciència de la seua situació, ni de què existia un possible tractament. No obstant, els estudis realitzats demostren que (p.e en el cas del medicaments per a la depressió), si bé aquest tipus de publicitat augmenta el percentatge de pacients en tractament farmacològic que probablement d'altra manera no ho estarien, a canvi augmenta el de pacients tractats en els quals no estaria indicat l'ús de cap medicament.

La publicitat indirecta de medicaments és un tipus de publicitat molt més subtil, ja que pretén promocionar el consum d'un determinat medicament, que en general requereix recepta mèdica, però sense mencionar-lo directament. Potser el millor exemple recent d'aquest tipus de publicitat ha estat la dels anuncis en premsa i TV on apareixia el famós futbolista Pelé, que sense esmentar directament cap laboratori ni cap medicament, semblava estar molt preocupat per la població que patia d'impotència (que, per cert, sembla que ell no patia). Evidentment, el famós futbolista treballava i cobrava d'un laboratori fabricant d'un conegut producte per a la impotència. Esta estratègia, en general de gran èxit comercial, ha aconseguit crear de forma molt exitosa, en este i en altres casos semblants, un estat d'opinió pública favorable a la medicalització d'un problema, que en el cas de la impotència, havia d'haver-hi quedar circumscrit a l'àmbit privat o, com a molt, al de la consulta mèdica.

Cada vegada és més freqüent trobar a la consulta pacients que prèviament ja han consultat en Internet. Esta situació comporta un canvi radical en el roll professional i social del metge,

que ja no té el monopoli de la informació sobre la salut i els seus possibles remeis. No obstant, el problema real no està en què el pacient estiga més informat, sinó en si la informació que té és imparcial i de qualitat. Avui en dia, al menys a la UE, la IF, no pot informar directament la població general sobre medicaments, però utilitza uns conductes indirectes per fer arribar la informació, com p.e finançant les pàgines web de salut de les associacions d'usuaris o de malalts i els seus metges consultors.

En qualsevol cas, és recomanable que la informació sobre medicaments que la població general obté a Internet es contraste sempre amb un professional sanitari abans de prendre cap acció. Sobre la venda de medicaments per Internet, convé recordar que segons la normativa europea només està permesa quan es tracta de medicaments que no requereixen recepta. En qualsevol cas es tracta d'una pràctica totalment desaconsellable, ja que pot fomentar l'automedicació, a més de què la qualitat del medicaments que ofereixen no sempre és fiable. Segons un estudi recent fins el 8% dels medicaments que es venen al món per Internet han resultat ser falsos. Per últim s'ha de tindre en compte que les pàgines web que venen medicaments solen escapar fàcilment al control de les agències sanitàries, ja que sovint és impossible localitzar el servidor central, ni tant sols els seus canals de distribució, que poden operar a través de diferents països.

RECOMANACIONS GENERALS

1. Buscar sempre l'opinió directa d'un professional, sanitari o farmacèutic, per a obtenir informació sobre un determinat medicament.
2. D'entrada qui millor pot informar els pacients sobre les indicacions i l'ús dels medicaments és el seu metge de família. En cas de dubte, pot buscar la informació en el lloc més escaient o remetre el pacient a un altre metge que en sàpiga més.
3. Per a les patologies considerades menors, el professional indicat seria el farmacèutic, el qual està facultat i capacitat per a recomanar medicaments anomenats de taulell, "de mostrador", o "over the counter (OTC)", que no estan finançats pels sistema públic i que no requereixen recepta mèdica.
4. En cap cas el farmacèutic pot recomanar la presa de medicaments que requereixen recepta mèdica, estiguen o no finançats pel sistema públic.
5. En principi cal desconfiar sobre la informació de medicaments dirigida a la població general que apareix als mitjans de comunicació (premsa, ràdio, televisió, Internet), ja que sovint hi ha interessos comercials encoberts i no està garantida la seua qualitat.
6. De vegades es pot trobar informació útil i imparcial sobre medicaments en les pàgines Web d'Internet d'algunes associacions de malalts, com p.e la del Foro Español de Pacientes (<http://www.webpacientes.org/2005>).
7. La compra per Internet de medicaments que no requereixen recepta està permesa a tota la Unió Europea, encara que en general no és recomanable. Per contra la venda de medicaments que requereixen recepta està totalment prohibida.